

ВОЕННАЯ МЫСЛЬ

A csapatok hadművelet alatti hadtápbiztosítása elmélete és gyakorlata fejlődésének egyes irányzatai

(Történelmi tapasztalat és a jelen)

Írta: I. M. Golusko vezérezredes,

a hadtudományok doktora, professzor, a Szovjetunió állami díjasa

Megjelent: a „Vojennaja Mysl” c. folyóirat 1986/6. számában.

A csapatok a nagy honvédő és helyi háborúk alatti hadtápbiztosítása tapasztalatának, valamint a korszerű hadműveletek előkészítése és megvívása feltételeinek (körülményeinek) tanulmányozása azt mutatja, hogy annak tartalma a fegyverzet és harctevékenységek módjai fejlődése mérvének megfelelően változott.

Közülük az első és legfontosabb valamennyi hadtáptagozat, csapatokkal (erőkkel) egyenértékű harcászati fokának a biztosítása. Az első, második világ- és a helyi háborúk tapasztalata azt bizonyítja, hogy az agresszív országoknak a csapatai a harctevékenység kirobbanásának kezdetére, rendszerint teljesen bemozgósított és feladataik végrehajtásához szétbontakozott hadtápszervekkel rendelkeztek, ami nélkül lehetetlen lett volna a csapatok (erők) folyamatos anyagi és technikai biztosítása az első hadműveletekben. Ugyanakkor az agresszió kitétt országok hadseregei csapat és hadműveleti hadtápjának nem megfelelő készenléte lényegesen bonyolította a csapatok anyagi eszközökkel való ellátását.

Napjainkban a csapatok (erők) és a hadtáp azonos szintű készenléte biztosításának problémája még élesebbé vált. Ez annak a következménye, hogy a fontosabb hadszíntereken már szétbontakoztak a NATO agresszív katonai tömb erős, teljesen harcászati csapat csoportosításai. Ezért csapataink (erőink) és minden hadtáptagozatunk magas fokú harcászati fenntartása elsőrendű jelentőséggel bír. A csapatok és a hadtáp által a harcászati szemben támasztott egységes követelményeket a korszerű hadműveletek jellemző vonásai tették indokoltá. Ma a frontot már nem lehet a hadtáptól „mechanikusan” külön választani. Ez a két fogalom egyre jobban össze-(egybe-)olvad, különösen ha figyelembe vesszük azt, hogy a korszerű tüzerszerek hatótávolsága állandóan nő. Más részről, a hadtáp jelentősége a győzelem elérésében állandóan nő. Ezért teljesen törvényszerű, hogy a hadtáperők és eszközök csoportosítása mostantól kezdve a csapatok hadművelet megvívása létrehozandó hadműveleti felépítésének alkotó elemévé lett.¹

¹ Vojenno Enciklopedicszkij szlovor - M. Vojenizdat, sz. 515.

A következő fontos irányzat valamennyi hadtáptagozat mozgékonyságának a fokozása (növelése). Ismeretes, hogy a Nagy Honvédő Háború előestéjén erre a kérdésre nem fordítottak megfelelő figyelmet. A háború kezdeti időszaka nézeteinek megfelelően azt tartották, hogy a csapatok és a hadtáp ebben az időszakban tervszerűen fog szétbontakozni az első hadművelleti lépcső határmenti harcainak folyamán. Ezért a csapatok (erők) hadtápbiztosítását az „állandó jellegű” hadművelleti és mozgó csapathadtápra támaszkodva tervezték megvalósítani. Ez ugyanakkor meghatározta a megfelelő hadtáptagozatok készenlétének idejét, annak technikai felszereltségével és a helyzet különböző viszonyai közötti munkájával szembeni követelményeket is. A harctevékenységek kezdetével az állandó jellegű bázisokat, raktárakat, az élőerő és anyagi tartalékok katonai szállítására pedig elsősorban a vasúti szállítási ágazatot tervezték felhasználni.

A hadműveletek magasán dinamikus jellege a háború elején és annak folyamán azonban szükségessé tette a hadtáp technikai felszereltségének és működése módjainak gyökeres felülvizsgálatát. Jelentősen növelni kellett mindenekelőtt a csapathadtáp mozgékonyságát, az állományába tartozó gépkocsik számát, jelentős mértékben a mozgékony tábori, hadművelleti (hadsereg és front) hadtáp létrehozásának útján. Hadművelleti tagozatban a hadtápegységeket, magasabbegységeket, intézeteket feltöltötték gépjármű technikával. Új, a közlekedési utak üzemeltetésére és műszaki biztosítására szolgáló anyag és egészségügyi biztosító (ellátó) egységek, javítóegységek és alegységek jelentek meg. A front, a hadsereg és magasabbegység hadtápkompletteket jelentősen növelték.

A háború utáni időszakban ez az irányzat tovább fejlődött. Így pl. a hagyományos szárazföldi hadtáp elemei mozgékonyságának további fokozása mellett, az USA és a NATO szövetségeseinek fegyveres erőinél létrehozták a légi és tengeri hadtápszerveket és a hadtápbiztosítás ezeknek megfelelő módjait. Megjelentek nagy számban az üzemanyag-töltő repülőgépek és tengeralattjárók, a hadművelleti repülőszervezetek, a kórház-hajók, az üszóbázisok stb. Mindez azt bizonyítja, hogy a korszerű hadtáp mozgékonyságának a kritériumát elemeinek mobilitása és azon képessége képezi, hogy bármilyen viszonyok között képesek eredményesen megoldani feladataikat különböző eszközökkel és módszerekkel.

Szemmel láthatóan felül kell vizsgálni a fegyveres erők hadtápjának az ország fontosabb gazdasági objektumaival való tartós integrálódásának irányzatait.

Ismeretes, hogy az imperializmus reakciós erői által kirobbantható háború folyamán a harcoló frontok és hadseregek érdekében a fegyveres erők hadtápjá mellett igénybe fognak venni minden közlekedési útfajtát vasútnak és gépkocsitútnak, csővezetékeket, víziútnak és egyéb objektumokat az ország területén és a hadszíntéren. Figyelembe véve a háború globális méretét a csapatok hadtáp vonatkozású önállósága növelésének szükségességét fel lehet tételezni, hogy ezen gazdasági objektumoknak a szerepe az új viszonyok között a harctevékenység hadtáp és technikai biztosításának vonatkozásában jelentősen megnő. Ezért a hadtáp által megoldandó feladatokat jobban kell egyeztetni a csapatok és flottaerők harctevékenysége hadigazdasági biztosításának általános rendszabályaival.

Hangsúlyozni kell, hogy a szovjet fegyveres erők ellátása lényegében már a Nagy Honvédő Háborúnak éveiben is ennek az elvnek az alapján épült fel. Éppen a szocialista gazdasági rendszer tette lehetővé a Kommunista Párt részére azt, hogy mozgósítsa a szovjet népet és hatékonyabban használja fel az ország hadigazdasági potenciálját a fasiszta Németország feletti győzelemre. Korszerű viszonyok között, amikor a harctevé-

kenységek mérete hirtelen megnő, a hadigazdasági biztosítás szocialista rendszerének különleges lesz a jelentősége az agresszió elhárításához.

A harctevékenységek végrehajtása módjainak és jellegének megváltozása szükségessé tette a hadtápbiztosítás különböző ágazatainak egy egységes összefgyvernemi rendszerbe való egységesítését.

A Nagy Honvédő Háború éveiben ez az irányzat csapattagozatban elsősorban az elszigetelt raktáraknak tábori hadsereg bázisba történő egyesítésében, a front tábori raktárak létrehozásában jutott kifejezésre. A központi hadtáptagozatban a fontosabb hadászati irányokban a Vörös Hadsereg hadtápfőnökének közvetlen alárendeltségébe tartozó központbázisokat hoztak létre. Azoknak állományába, nem csak raktárak tartoztak anyagi tartalékokkal, hanem szállító, egészségügyi és javítóegységek, őr- és kiszolgáló alegységek is, ami önállóbbakká tette azokat.

A hadtápbiztosítási rendszer központosításának irányzata a háború utáni időszakban is fejlődött. Ez nagyon sok olyan tényező indokolta, amelyek közül fontos szerepet játszik az erők és eszközök leghatékonyabb felhasználása elérésének szükségessége és azoknak a főfeladatok végrehajtásához való maximális összpontosításának a lehetősége. Ez továbbiakban a hadtáp majdnem valamennyi tagozatában kialakult és a hadtápbiztosítás alapvető funkcióinak komplex végrehajtására képes szervezeti korszerűsítésben nyilvánul meg.

Ez a folyamat végbemegy a külföldi hadseregekben is. Az USA-ban pl. 1961-ben a hadosztályoknál a két elszigetelt hadtáp szolgálatiág és azoknak alárendelt egységek (alegységek) helyett létrehozták az egységes hadtápszervet, állományában három (ellátó és szállító, javító, egészségügyi) zászlóaljjal. 1965-ben hasonló átszervezés történt a tábori hadseregnél is. A hadsereghadtáp állományában 4 ellátó (anyagi-technikai biztosító) és 1-1 lőszer ellátó (egészségügyi, szállító és katonai rendőr) dandárokot hoztak létre.² A külföldi szakemberek véleménye szerint ez tette lehetővé a hadtápbiztosítás rendszerének központosítását a hadosztály és a hadseregtagozatokban, azok rugalmasabbá és mozgékonyabbá tételét, azonkívül azok funkcionálása általános céljainak elérését, legkisebb erő-, eszköz- és időráfordítással még extrém viszonyok között is.

A hadtápbiztosítási rendszer központosításával kapcsolatos rendszabályok végrehajtásakor figyelembe kell venni azokat a tényezőket is, amelyek szükségessé teszik elemeinek bizonyos önállóvá tételét. A harc (hadművelet) dinamikusságának növekedése pl. indokolttá teszi a vezetési ciklus idejének csökkentését, szükségessé teszi a vezetés rugalmasságának és operativitásának növelését a hadtápbiztosítási rendszernek valamennyi szintjén, ami csak az elemek decentralizálásának esetén lehetséges. Ez lehetővé teszi az ellátás állapotának hatékony ellenőrzését.

Következésképpen tehát a csapatok (erők) hadtápbiztosítási rendszere fejlődésének logikája ellentmondásos irányzatot szül. Egy részről funkcionálása, nagyobb operativitása és hatékonysága elérésének céljából maximálisan központosítani kell; másrésztől a rugalmasság és az életképesség igénye maga után vonja elemeinek decentralizálását. A rendszer fejlesztésének folyamán erről az ellentmondásról, valamint a hadügyben keletkező más, minden hadtápbiztosítási ágazattal szemben kiegészítő követelményeket támasztó tényezőkről nem szabad megfeledkezni.

A hadtápbiztosítási rendszernek alapvető funkcióját a múltban és most is a csapatok anyagi biztosítása képezi. Napjainkban, amikor a legfejlettebb országok hadseregei teljesen motorizáltak és gépesítettek, fel vannak szervezve nukleáris, és a legújabb nem csak nagy

² Weapons Technology, 1965. July-August, p. 77-79.

hatótávolsággal és pusztító erővel a csapatok (erők), hanem a mélységi hadtápterület objektumai pontos leküzdésére szolgáló képességekkel rendelkező, hagyományos fegyverekkel, jelentősen nő a csapatok (erők) anyagi szükséglete, a harctevékenységek tömeges fegyver, technika, élőerő és biztosító eszköz veszteséggel járnak.

Azt lehet mondani, hogy ez törvényszerű folyamat. A harctevékenységek anyagi kihatása háborúról háborúra nő. A Nagy Honvédó Háború hadműveleteiben pl. a csapatok és a flottaerők anyagszükségletének volumene 10–15-ször meghaladta a szemben álló koalíciók hasonló mutatóit az egész világháború alatt. Az alapvető fegyverzetfajták több generációja a második világháború befejeződése utáni váltakozásának következtében a külföldi sajtó adatai szerint az anyagi kiadások volumene 8–10-szeresére nőhet, ami összefüggésben áll mindenekelőtt a csapatok technikai felszereltségének növekedésével, a fegyver alkalmazási módjainak bonyolultabbá válásával. Ez maga után vonta a csapatok által használt anyagok, többmillió megnevezést tartalmazó nomenklatúrájának bővülését és katonai szakképzettség számának hirtelen növekedését (a második világháború alatti 160-ról, ez a szám napjainkban eléri a 2000-et). Mindezeknek eredményeképpen hirtelen nőtt az anyagi készletek volumene. A csapatok minden oldalú ellátásával szembeni követelmény – az időben történő ellátás. Ennek teljesítését azonban napjainkban egy sor nehézség teszi indokolttá. Először a csapatok technikai felszereltsége és a korszerű hadműveletek mérete növekedésének eredményeképpen a napi anyagfogyasztás folyamatosan nő. Míg a második világháború éveiben pl. egy katona napi anyagfogyasztása 20 kg, addig az a helyi háborúban 90–100 kg és még több is volt.

A csapatok 100 km-es előrevonásával kapcsolatos költségek 10–15-szörösére nőttek. Másodszor jelentősen megváltozott a csapatok anyagszükségletének a szerkezete. Az azokhoz kiszállítandó lőszer és üzemanyag mennyisége a Nagy Honvédó Háborúban az összutánszállításnak 55–60%-át, a helyi háborúban pedig 85–90%-át tette ki.

Az anyagellátás rendszerén belül a fő feladat az utánszállítás, aminek segítségével történik az anyagi készletek létrehozása, azok fogyasztásának és veszteségének pótlása, azokkal való manőverezés a hadtáp erőfeszítéseinek növelésekor vagy más irányokba történő áthelyezésekor. A csapatok anyagieszköz szükségleteinek hirtelen növekedésekor az időben való utánszállítást csak ezen problémarendszer szemléleti megközelítésének útján lehet biztosítani. Így többek között mind nálunk, mind külföldön a nagyteherbírású terepjáró szállítóeszközöket, a rakományok szállításakor az egységcsomagok és konténerek, valamint a rakodás gépesítő eszközök széleskörű használatát, a katonai rakományok szállításának és feldolgozásának korszerű technológiáját részesítik előnyben minden hadtáptagozatban. A csapatok anyagellátása operativitása növelésének céljából állhatatosan meg kell valósítani a mindennapi gyakorlatban a csapatok különböző anyagi eszközökkel való komplex ellátásának elvét.

A harctevékenységek magas fokú dinamikusságának viszonyai között az utánszállítás rendszerében különleges jelentőségre tesz szert az anyagi eszközökkel való manőver. Végrehajtása, ahogy azt a Nagy Honvédó Háború tapasztalatai is bizonyítják, történhet egy adott csapatcsoportosításnak más anyagellátó forrásokra történő átirányításával, a tartalékok felhasználásával, a készletek hadszíntéren való célszerű lépcsőzésével és elhelyezésével, valamint az anyagi készleteknek és szállítóeszközöknek a csapat- (erő-) csoportosítások közötti újraelosztásával.

A csapatok és anyagi eszközök szállítási módjainak vizsgálatokor ki lehet jelenteni, hogy nagy fokú sebezhetőségének ellenére a vasúti szállítási ágazat változatlanul meg-

tartja vezető szerepét a közlekedés biztosításában. Nagy áteresztőképességének következtében a Nagy Honvédő Háború éveiben például az összes katonai terheknek több mint 70%-át szállították vasúton. Korszerű hadműveletekben a vasút részvételének aránya az általános szállítási folyamatokban egyes tagozatokban csökkenhet ugyan, összességében azonban a vasúti szállítási ágazat működése abszolút mutatóinak a szerepe nő.

Napjainkban a helyi háborúk tapasztalata alapján a szállítás alapvető eszköze nemcsak a csapat, hanem a hadművelleti hadtápban is a gépkocsi szállítási ágazat válik. Ez a gépkocsiutak építésének elterjedésével, továbbá azzal magyarázható, hogy ellentétben a vasúttal a gépkocsikkal lehet manőverezni. A gépkocsiállománynak további mennyiségi és minőségi növekedése, mindenekelőtt azonban a nagy teherbírású gépkocsik használatára való áttérés fokozott követelményeket támaszt a katonai gépkocsiutak áteresztőképességével szemben.

Új problémaként jelentkezik a hadtápszervek előtt a szárazföldi utakon történő szállításoknak, többek között az anyagieszközök utánszállításának egyre növekvő volumene. A közlekedési utak fontosabb objektumaira az ellenség csapásokat fog mérni nagy hatótávolságú tüzesszökeivel. A NATO EFE gyakorlatainak tapasztalata szerint a nukleáris és a hagyományos fegyvernek mintegy 10%-át lehet a szárazföldi közlekedési utak rombolására felhasználni, az alapvető objektumok használhatatlanná tételének céljából, ami külföldi katonai szakemberek véleménye szerint teljes mértékben biztosítja a harctevékenység körletének elszigetelését.

Ezért korszerű hadműveletben a csapatok (erők) közlekedési biztosításának megszervezésével szembeni fontos követelmény: a közlekedési utak működésének a folyamatossága. Azoknak állapotától függ, nemcsak a hadtápfeladatok végrehajtása, hanem a csapatok harckészültségének fenntartása is. Hogy ezen követelmény végrehajtását biztosíthassuk, törekedni kell a vasútak és gépkocsiutak gyors ütemű helyreállítására. A helyreállító munkáknak leghatékonyabb folytatása a legújabb anyag, konstrukciók és technológia, univerzális gépek és szerkezetek alkalmazásának útján lehetséges.

A vasúti, közúti és részben a műszaki csapatok közlekedési utak helyreállítása céljaira való felhasználásának vezérelvét azoknak komplex felhasználása képezi. A helyreállító erő- és eszközcsoportosítások időben való létrehozásáról, azok feladatainak pontos meghatározásáról, az anyagáramlás (mozgatás) rendszerezéséről, átrakó körletek szétbontakoztatásáról, azonkívül a szállítással való operatív manőverről stb. van szó.

A helyi háborúkban nőtt a csapatok és a rakományok légi úton történő szállításának irányzata.

A koreai agresszió (1950–1953) idején például az amerikai parancsnokság átdobott légi úton kb. 2,7 millió katonát, 670 ezer tonna katonai rakományt, hátraszállított több mint 325 ezer sebesültet és beteget. Ennek a háborúnak az elején az USA fegyveres erőinek parancsnoksága a távolkeleti zónában összpontosított 430 katonai szállítórepülőgépet. Azonkívül az USA-ból Japánba irányuló légi szállításoknak biztosítására az USA légierő parancsnoksága szerződéseket kötött polgári légi társaságokkal 70 szállítórepülőgép felhasználására.

Az USA-ból a hadművelleti területre irányuló légi szállításoknak havi volumene átlagosan 75 ezer főt és ezer tonna katonai rakományt tett ki, mintegy 250 repülőgép igénybevételével. A többi szállítórepülőgép a hadszíntéren belül szállított csapatokat és rakományokat.³

³ Vojennaja Miszl, 1982, N° 2, sz. 16.

• Napjainkban jelentősen nő a tengeri szállítási ágazat szerepe a hadműveletekben. A helyi háborúk tapasztalata azt bizonyítja, hogy az időnként még a fejlett szárazföldi közlekedési úthálózattal rendelkező körzetekben is a földi közlekedési utak dublirózásának és a tenger melléki irányokban működő csapatok érdekében végzendő utanszállítás folyamatossága biztosításának fontos eszközüül szolgált. Ezért az USA-ban lázasan munkálkodnak a tengeri szállítási ágazat lehetőségeinek lehetséges bővítésén. Az USA magántársaságainak tulajdonába több mint 248 óceánjáró, haditechnika és anyagi-technikai biztosító eszközök szállítására alkalmas száraz árut szállító hajó tartozik. Az USA Honvédelmi Minisztériuma és a Kereskedelmi Minisztériumának tengeri hajózási igazgatósága kidolgozta ezen erők fokozott készenlétének programját. A tengeri hajózási parancsnoksághoz utalt hajók száma - kb. 200 száraz árut szállító hajó. Ezen kívül az USA Kereskedelmi Minisztériuma még rendelkezik egy, 149 - második világháborúból való - száraz árut szállító hajóból álló tartalék flottával. Ezen hajóknak egy részét 30 napon belül fel lehet használni katonai rakományok szállítására. A mozgósítás kezdetével a tengeri szállításoknak lehetőségeit növelni lehet az USA zászlaja alatti közlekedő kereskedelmi hajók, valamint az idegen zászlók alatt közlekedő amerikai hajók, külön elnöki rendelettel történő lefoglalásának útján. A tengeri hajózási parancsnokság hajóinak és a magántársaságok magasabb fokú készenlétben levő hajóinak használatakor - katonai szakértők véleménye szerint - két-három hétre van szükség azoknak berakására, valamint a híradástechnikának és az anyagi-biztosító eszközöknek a rendeltetési helyekre történő elszállítására. Azonkívül arra az esetre, ha Európában rendkívüli helyzet keletkezne, igénybe lehetne venni a NATO-tagországoknak több mint 600 hajóját.⁴

Korszerű viszonyok között a nagy mennyiségű üzemanyag szállításának szempontjából nagy jelentőséget tulajdonítanak az *állandó jellegű közlekedési vezetéknek és a tábori fővonalai csővezetéknek*. Azoknak telepítése, üzemeltetése és helyreállítása azonban komoly szervezési-technikai problémát jelent.

Azok alkalmazásának hatékonyságát befolyásoló fő tényező - az üzemképtelenné válás, mind a nyomvonalaknak nyílt, mind annak földbe mélyített szakaszain az ellenség által valamennyi fegyverfajtaival intézett támadás, tüzek és diverzáns cselekedetek eredményeképpen. A közel-keleti helyi háborúk tapasztalata bebizonyította, hogy a csővezeték életképességének fokozását a fontosabb konstrukciók, tartalékok, közbülső raktárak létrehozásának és azok megbízható őrzése megszervezésének útján lehet elérni.

Korszerű viszonyok között tehát a csapatok közlekedési biztosítása, megbízhatósága növelésének szempontjából különös jelentősége van az összes szállítóeszköz-fajták komplex felhasználásának, amelynek az alkalmazása a hadművelet folyamán történhet felváltva, párhuzamosan és felváltva-párhuzamosan. A különböző közlekedési utaknak és szállítóeszközöknek szigorúan központosított felhasználása, azoknak egymással való dublirózása biztosítja azt, hogy a közlekedési irányok áteresztőképességéből nagy tartalékokat hozzunk létre.

A csapatok hadtápbiztosítása elméletének és gyakorlatának fejlődését nagyban befolyásolta a *hadtápegységek, -alegységek és intézetek energiaellátottságának soha nem tapasztalt növekedése*. Ez fontos irányzat a hadtáp anyagi bázisának fejlődésében. A háború utáni években az tizszeresére nőtt, ami lehetővé tette a hadtápszervek termelési lehetőségeinek sokszorosára való növelését és azok mozgékonyságának, mobilitásának és életképességének jelentős fokozását. Ezzel kapcsolatosan felmerül egy új feladat - a csapa-

⁴ Vojennaja Misl, 1982, M^o2, sz. 16.

tok technikai biztosítása hadtáp szolgálati áganként. Ennek alapvető rendeltetése: a hadtáp szolgálati ágak teljes technikájának állandó üzemképes állapotban való tartása, valamint javítása és helyreállítása üzemképtelenné válás esetén. Ezen technika közül sok (rakéta, repülőgép, hajó karbantartó és javító, lőszerelőkészítő, készletező és összeszerelő komplexumok) valóban harci jelentőségre tett szert.

Az elmúlt háború tapasztalata azt bizonyítja, hogy a technika javítási idejének csökkentésében fontos szerepet játszik a javítás technológiájának korszerűsítése. A javítás legprogresszívabb módjának pl. állandó jellegű viszonyok között a futószalagszerű javítás, tábori viszonyok között a fődarabcsérés javítás bizonyult.

A légierő mennyisége és jelentősége növekedésének következtében korszerű hadműveletekben a hadtápbiztosítás rendszerében fontos helyet foglalnak el az olyan ellátási ágazatok, mint a repülő-műszaki és a repülőter biztosító ágazat, amelyek kedvező feltételeket teremtettek a légierő megnövekedett harci lehetőségei realizálásának érdekében és növelik a légierő harctevékenységének hatékonyságát. Azok tehát a feladatoknak egész körét oldják meg. Napjainkban az egyik ilyen feladat a lerombolt repülőterek záros határidőn belüli helyreállítása és újak építése. Ez a feladat eléggé bonyolult. Ennek hatékony megoldása csak komplex megközelítés mellett lehetséges, a hadszíntér teljes repülőter hálózatának figyelembevételével. Az adott probléma megoldása megkönnyítésének érdekében többek között a repülő műszaki biztosítás tervezésekor a NATO-tagországok légierőinél számításba veszik mind a saját, mind a más haderőnemek, a polgári légierő repülőtereinek és az autópálya-szakaszoknak felhasználását. Azonkívül a helyi háborúk tapasztalata alapján a NATO-országok repülőterein a fel- és leszálló mezőket, a gurulópályákat, a repülőgép állóhelyeket lefedik korszerű műanyagból készített burkolattal, amiből időben képeznek tartalékokat a hadszíntéren. Végezetül elvégzik azoknak műszaki berendezését is. A személyi állomány és a vezetési pontok tömegpusztító fegyverek elleni védelmére különböző fedezékeket emelnek, fedezékeket építenek a repülőgépek, a repülés földi biztosítóeszközei és az anyagi készletek részére.

Ismeretes, hogy a repülő-magasabbegységek és egységek intenzív és hatékony harctevékenységének megvívásához való állandó készenléte növelésének irányzata szükségessé teszi a repülések repülőter műszaki biztosításának időben való és teljes megszervezését, amivel szemben a légierő fejlődése és bonyolultabbá válása mérvének megfelelően egyre magasabb követelményeket támasztanak. Míg a Nagy Honvédó Háború éveiben a repülőgépek karbantartásához és a feladatok végrehajtására való előkészítéséhez kb. 10 fajta különleges járművet használtak, napjainkra azoknak száma többszörösevé nőtt. A repülőter műszaki biztosító eszközöknek konstrukciója és azok üzemeltetésének módjai állandóan tökéletesednek. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a repülőegységek bevetéshez való előkészítése idejének csökkentése a korszerű hadtápnak egyik legfontosabb tudományos és gyakorlati problémája. A hazai és külföldi tapasztalat figyelembevételével annak megoldásának az útjai a következők: a repülőtechnikai egységeknek a legújabb nagy teljesítményű eszközökkel való felszerelése; a repülőter műszaki biztosítás központosított rendszereinek és mozgóeszközeinek komplex felhasználása; a rakodási munkák teljes gépesítése a raktáraknál; az anyagi készleteknek közelítése a repülőgépek felszálláshoz való előkészítésének helyéhez.

Korszerű hadműveletekben az egészségügyi biztosítással szembeni követelményeknek növelését a tömeges egészségügyi veszteségnek a fegyveres harc új eszközei alkalmazása következtében való növekedése tette indokolttá. A veszteséget keletkezésének folyamatossága, bonyolult szerkezete és a

sérülés súlyossága fogja jellemezni. Mindez jelentős munkaráfordítást igényel a sebesültek segélyben való részesítésekor és gyógyításakor. Ha pl. az ellenség egyaránt alkalmaz hagyományos repesz-romboló lövedékeket és aerosolos lőszerket, akkor a veszteség aránya az utóbbi esetben 1,5-2-szeresére nő. Azonkívül a pusztítóeszközök nagy hatótávolsága hozzájárulhat a veszteség növekedéséhez is csapatainknak második lépcsőiben, tartalékainál és mélységi területén. Ezért az egészségügyi szolgálat kénytelen lesz egyidejűleg helyreállítani saját munkaképességét, részt venni az ellenség által alkalmazott valamennyi fegyverfajta következményeinek a felszámolásában és biztosítani a csapatok harctevékenységét. Az egészségügyi veszteség nagysága és az egészségügyi szolgálat sebesültek és betegek segélyben való részesítésével kapcsolatos lehetőségei között aránytalanság keletkezik. Ezen ellentmondás megoldásának fontosabb módjait a szolgálat szervezeti felépítésének minőségi korszerűsítése, technikai felszereltségének növelése, valamint a diagnosztizálás, a segélynyújtás és a gyógyítás legperspektivikusabb módszereinek és eszközeinek kidolgozása és gyakorlati alkalmazása képezi.

Ahhoz, hogy a csapatokhoz maximális számú sebesült és beteg minél gyorsabban visszatérjen szükség van idejében történő kiürítésre a harcmezőről és a tömegpusztulási gócból. Ezen feladat megoldásának érdekében korszerűsíteni kell a szervezési módokat és új típusú sebesültszállító eszközöket kell létrehozni. Csapattagozatban felmerült a szükségessége a páncélozott alvázú, terepjáró, többfőhelyes, légmentes kocsiszekerényre rendelkező, híradó és a sebesültek felkutatására szolgáló eszközökkel felszerelt sebesültszállító eszközök további széles körű rendszeresítésének.

A nukleáris és az új hagyományos fegyver ellenség általi alkalmazásakor valószínűek a jelentős rombolások a menetvonalakon, amelyek hosszabb időre megszakíthatják a kiürítést. Ilyen esetekben célszerű légi szállítóeszközöket igénybe venni. Azoknak – köztük a helikoptereknek – széles körű felhasználása a sebesültek csapattagozatból, különösen azokban a tömeges pusztulási gócból a kórházakba való hátraszállítására, lehetővé teszi az egészségügyi kiürítési szakaszok számának és ennek megfelelően a hátraszállítás idejének a csökkentését.

Az elemzés azt bizonyítja, hogy olyan esetben, amikor a valószínű ellenség tömegpusztító fegyvereket alkalmaz, bekövetkezhet az egészségügyi helyzetnek a romlása a hátsószakban. Ezen folyamatoknak a lokalizálására jelentősen kell növelni a közegészségügyi – higiéniai és a járványvédelmi rendszabályoknak a volumenét. Ezért korszerűsíteni kell az egészségügyi egységek és intézetek szervezeti felépítését, azok felszereltségét, a csapatok egészségügyi biztosításával kapcsolatos kardinális kérdések megoldásának a módjait.

A hadtápbiztosítási rendszer dezorganizálásának nagy jelentőséget tulajdonító valószínű ellenségek, a mélységi csapásokkal kapcsolatos koncepcióknak keretén belül tervezik valamennyi fegyverfajtanak a hadtápbjektumok elleni alkalmazását, beleértve a nukleáris, a hagyományos nagy pontosságú, a távvezérlésű aknatelepítő eszközök alkalmazását, a légi és tengeri deszantok deszantálását, a különböző rendeltetésű diverzáns felderítőcsoportok ledobását a hadtápsávokba (hadtápbiztosítási övezetekbe). Nagy reményeket fűznek a mi mögöttes területünkön a legkegyetlenebb és gonoszabb eszközök és módszerek alkalmazásával folytatott diverzáns akna tevékenységhez, amit szemléltetően igazoltak a helyi háborúk és az afganisztáni hadüzenet nélküli háború tapasztalatai is. Következésképpen tehát az ellenség hadtápbjektumok elleni támadásának lehetséges méretei előtérbe helyeznek egy olyan fontos követelményt, mint azok életké-

pességének a biztosítása. Ezt a feladatot csak annak komplex megközelítése esetén lehet ésszerűen megoldani. Továbbra is folytatni kell a hadtáp-magasabbegységek, egységek, intézetek és azok vezető szervei szervezeti felépítésének korszerűsítését, és elő kell irányozni más rendszabályokat is. A hadtáp életképességének az alapját azonban annak a tömegpusztító fegyverek elleni védelme, valamint őrzése és védelme képezi, aminek végrehajtásába – ahogy az ismeretes – be kell vonni a szervezetszerű hadtáperőket és eszközöket, a hadtáp őrcsapatokat, valamint a parancsnokság által kijelölt harci egységeket és alegységeket.

A hadtápbiztosítás feladatainak bővülése és bonyolulttá válása szükségessé tette a hadtáp vezetésének további központosítását, ami fokozott követelményeket támaszt a vezető szervek munkamódszerével szemben, annak minden tagozatában. A Szovjet Hadsereg csapatai ellátó rendszere központosított irányításának (vezetésének) létrehozásában nagy szerepe van V. I. Leninnek. Aki „A Központi Bizottság utasítástervezte a katonai egységről” c. okmányban még a polgárháború éveiben a következőket javasolta: „le kell szögezni, hogy a szocialista védelmi háború egész tartamára feltétlenül egyesíteni kell a Vörös Hadsereg ellátásának egész ügyét az OSZFSZK Honvédelmi Tanácsának és más központi intézményeinek egységes vezetése alatt” (Összes Művei, 380. kötet, 390. oldal).

A szovjet csapatok hadtápbiztosítása vezetési rendszere központosításának tendenciája nyomon követhető a Nagy Honvédó Háború minden időszakában. Az mind a közvetlen alárendelt és alsóbb szintű hadtáp-magasabbegységek, -egységek és intézetek, -csapatok (-erők) időben történő és minden oldalú biztosítására irányuló erőfeszítéseinek egyesítésében, mind a vezetői funkcióknak központosításában jutott kifejezésre, annak minden tagozatában.

A Vörös Hadsereg, a seregtest, magasabbegység és egység hadtápfőnökök lényegében megoldottak minden, a hadtáp felépítésével, a közlekedési utak előkészítésével és felhasználásával, az anyagi eszközök utánszállításával, a csapatok (erők) hadtápbiztosításának irányításával, az őrzés, a védelem, a híradás megszervezésével és azok vezetésével kapcsolatos alapvető kérdést. Ez azonban nem kisebbítette a fegyvernemi és szolgálati főnökök szerepét, akik szakterületeik vonatkozásában közvetlenül szervezték meg a megfelelő ellátó ágazatoknak működését. Az alárendeltségükbe tartozó hadtáp-magasabbegységek, -egységek és intézetek elhelyezésével és áttelepítésével, őrzésével és védelmével, a helyi készletek felhasználásával, az anyagi eszközök utánszállításával, a hátraszállítással kapcsolatosan ők együttműködtek az illetékes seregtestparancsnok helyettesekkel – hadtápfőnökökkel és végrehajtották azok utasításait.

Korszerű hadműveletekben a korábbinál sokkal jobban nő a hadtápvezetés területén az egyszemélyi vezetés szerepe. A hadtáp irányításával kapcsolatos funkcióknak a központosítása a seregtestparancsnok (parancsnok) helyettes hadtápfőnök és annak apparátusának kezében teljesen törvényszerű. Nyilvánvalóvá válik, hogy az egyszemélyi vezetés további korszerűsítése nélkül elképzelhetetlen a hadtápvezetés operativitása növelésének lehetősége, és a csapatok (erők) hadtápbiztosításának hatékonysága, különösen az anyagi eszközök ésszerű elosztásának, az anyagi-technikai tartalékokkal, szállítóeszközökkel való manővernek és a közlekedési utak felhasználásának kérdéseiben.

Véleményünk szerint a központosított hadtápvzetés elvének realizálását napjainkban a hadtápbiztosítás egységes tervezésére, az utánszállítás, a közlekedési és technikai biztosítás, a hadtáp, valamint a híradás őrzésének és védelmének, a tömegpusztító fegyverek elleni védelmének egységes rendszerére, az egységes rendszertехnikai, informá-

ció, program és matematikai bázisra támaszkodó egységesített, automatizált vezetési rendszerek alkalmazásának és korszerűsítésének alapján kell megvalósítani.

A hadtápvezetési rendszer további korszerűsítését valószínűleg úgy kell megvalósítani, hogy ennek készlete valamelyest magasabb legyen a csapatok és flottaerők kiképzésének, életének és életkörülményeinek biztosítására békében szétbontakoztatott hadtáp készleténél.

Ebből a célból mindenekelőtt fokozni kell a híradórendszer életképességét, annak zavarvédeltségét és áteresztőképességét. Különös gondot kell fordítani az elektronikus számítógépek és más automatizáló eszközök felhasználására, az ember lehetőségeinek, a gépek, energetikai, információs és más jellemzőivel való optimális összekapcsolása mellett. Minden alrendszer felépítését és funkcióját hozzáértően kell összehangolni az előjáró, alárendelt és együttműködő rendszerekkel.

A rendelkezésre álló erők és eszközök hatékony felhasználásában nagyon fontos elemet képez a hadtáptisztek és középkapaderek magas színvonalú szakmai képzése.

Ez elérhető a hadtápszakemberek tanintézetekben és iskolákban, összevonásokon, gyakorlati munka és foglalkozások, terepgyakorlatok alatti képzésének rendszerével. Eközben fontos a szakmai ismereteknek állandó növelése, a kiképző-anyagi bázisok átépítésének, új technikai eszközökkel való felújításának, az oktatás intenzitása növelésének útján, ami hozzájárul a kiképzés felgyorsításához (időtartamának csökkentéséhez) és minőségének növeléséhez.